

Üleriigilise planeeringu alusuuring

Trendide ruumilise mõju analüüs

Teostaja: Tartu Ülikooli Sotsiaalteaduslike
Rakendusuuringute Keskus

Veiko Sepp, Garri Raagmaa, Uku Varblane, Rivo Noorkõiv,
Siim Espenberg, Allan Allik, Ene Tubelt

Tallinn

21.03.2023

Sotsiaalteaduslike
rakendusuringute
keskus
RAKE

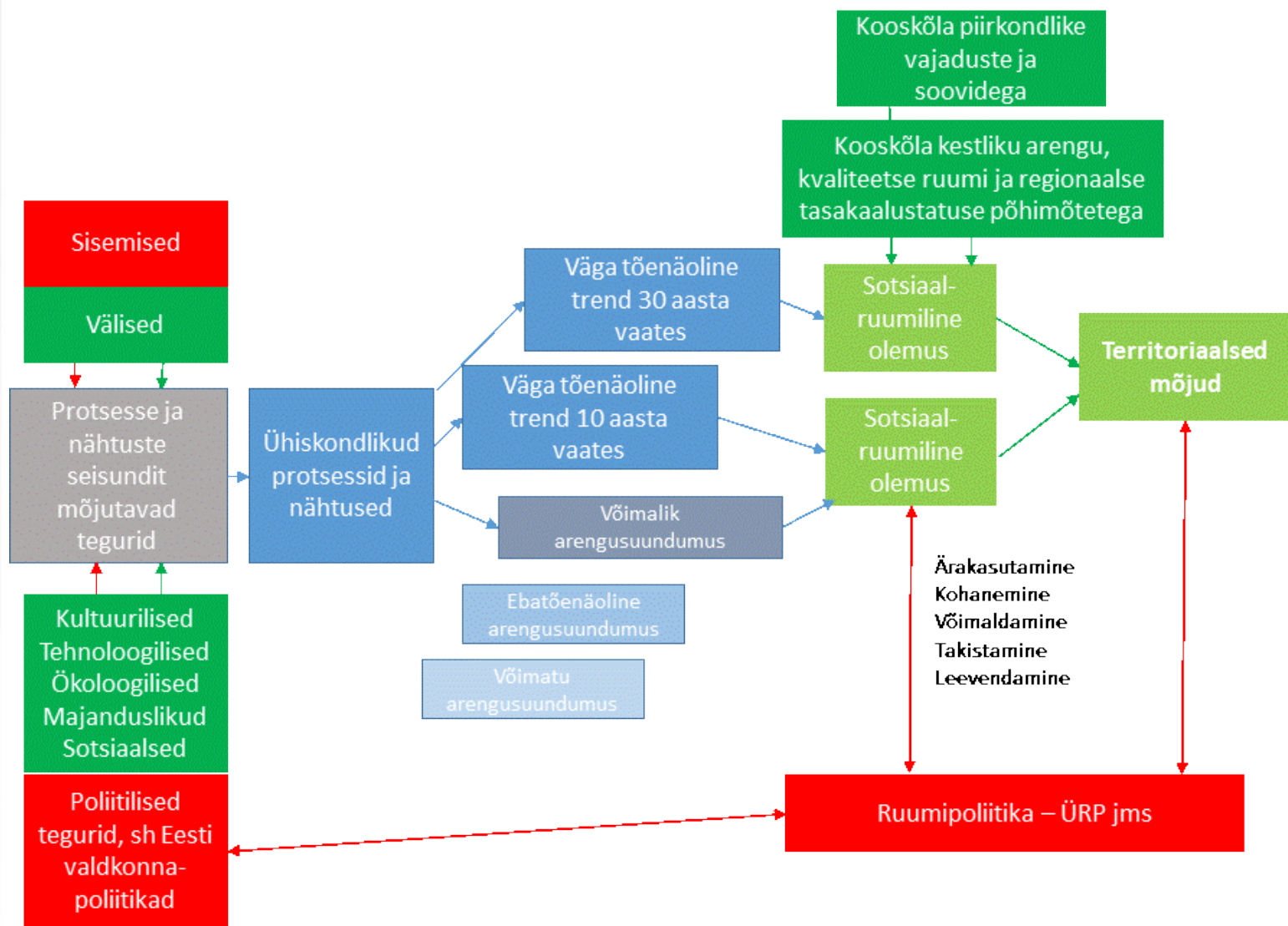
Uuringu eesmärk

- Analüüsida rahvusvaheliste ja riigisiseste **trendide mõjusid** Eesti ruumiarengule ja ruumikasutusele,
- Tuvastada olulisemad riigisisised ruumi- sh maakasutuse arenguga seotud **otsustuskohad**
- Pakkuda välja **lähtekohti ja suuniseid** uuele üleriigilisele planeeringule.

Sotsiaalteaduslike
rakendusuringute
keskus
RAKE

Trendide
tegurite ja
mõjude
ruumianalüüsi
üldloogika

Sotsiaalteaduslike
rakendusuringute
keskus
RAKE

Suured trendid – Eesti sotsiaal-majanduslike arengusuundumuste tegurid

1. Kliimamuutus ja rohepoliitika, samuti neid toetavad rohe- ja biotehnoloogiad, loovad **vajaduse elutegevuse ruuminiheteks (asukohtade vahetuseks)**: elukeskkonna kvaliteedi (elukohana ja majandustegevuseks kasutatavuse) piirkondliku tasakaalu muutused ning sellest tulenev rändesurve; piirangud fossiilsete energiaallikate kasutusele ning suure negatiivse kliimamõjuga maakasutusele;
2. Digitaliseerumine ja automatiseerumine toetavad **elutegevuse ruumilist polariseerumist, st kontsentratsiooni ja hajumist samaaegselt**: toimub globaalseid ja siseriiklikke regioonidest arenguliidreid eelistava piirkondliku konkurentsi süvenemine, aga samas ka tehnoloogiliste eelduste loomine hajutatumaks elu- ja majandustegevuseks;
3. Geopoliitiline polariseerumine, uus kuum ja külm sõda tingivad globaliseerumise jätkuva pidurdumise ja **väärtusahelate regionaliseerumise**; kasvavad **suhtlusbarjäärid, erinevuste rõhutamine** ja sõjalised ohud;
4. Kultuurimuutus suurendab võitlust kvaliteetse ruumi eest: multikultuursuse kasv ning põlvkondlikud erisused elulaadis, tarbimises ja väärtushinnangutes **mitmekesisitavad ootusi ruumikvaliteedile**; valitsemiskultuuri muutus, kogukondade ja kodanikuühiskonna tugevnemine **suurendab huvide ja huvirühmade hulka ruumipoliitikas, samuti ruumipoliitika tegemise vorme** (sh taktikaline urbanism, petitsioonid, avalikud protestid).

Sotsiaalteaduslike
rakendusuringute
keskus
RAKE

Eesti sotsiaal-majanduslike arengute suundumused

1. Positiivsel rändesaldol (eestlaste tagasiränne, sisseränne vaesematest riikidest) põhinev rahvastikukasv koos rahvastiku (sisserändest tulenevalt aeglustuva) vananemisega;
2. Rahvastiku ja majandusarengu jätkuv koondumine pealinnaregiooni;
3. Ühiskonna absoluutse ja suhtelise jõukuse kasv – jõutakse lähedale ja/või võrdsustatakse Põhjamaade (esmajoones Soome) majandusarengu (sh töötasu, hinnad) tasemega;
4. Energiapööre – põlevkivienergeetikast loobumine (või selle minimeerimine) ning hajutatud taastuvenergeetika suur kasv; transpordi elektrifitseerimine;
5. Töö ja tarbimise iseloomu muutusel põhinev liikumisvajaduse vähenemine ning tehnoloogilistel võimalustel põhinev liikumisviiside muutus (mikromobiilsuse ja liikuvuse kui teenuse suunas);
6. Julgeolekuolukorra teravnemine ning enamuse idasuunaliste sidemete katkemine.

Kokku 37 trendi

Sotsiaalteaduslike
rakendusuringute
keskus
RAKE

Trendide ajaline olemus

1. Küpsed trendid - rahvastiku- ja majandusprotsessid, geopoliitika1, ...
2. Lendutõusu faasis trendid - energiapööre, kontoritöö olemuse muutus, geopoliitika2, ...

Sekkumisloogika - positiivseid trende ja nende ruumimõjusid tuleb võimendada ja ära kasutada, negatiivseid trende takistada ja mõjusid leevendada

3. Ebaküpsed trendid (oluliste mõjude ja vajadustega alles 10+ perspektiivis) - transpordi elektrifitseerimine, elukeskkonna automatiseeritus, tarbimise olemuse muutus, ...

Otsustuskoht - kas lähtuda otsuste (sh ruumiinvesteeringute) tegemisel lühiajalistest (10 aasta) trendidest ja vajadustest või riskida ning asuda kujundama ruumi pikemast tulevikuperspektiivist lähtudes.

Sotsiaalteaduslike
rakendusuringute
keskus
RAKE

Mängu muutjad

- Tuumajaama rajamine - nõrgendab energiapöörde regionaalset mõju
- Fosforiidi kaevandamise ja tööstusliku väärtustamisega alustamine - nõrgendab energiapöördega kaasnevat survet tööstuse ümberpaiknemiseks
- Kesk-Eesti regiooni ja regioonikeskuse teke/loomine
- Tallinn-Helsingi tunneli rajamine – regionaalsuse ja asularuumi muutused
- Venemaa sisepoliitilised arengud ning nende välispoliitilised väljundid – valmistuda milleks?
- *Tajukogukondlik elulaad*
- *Sõda, surmav pandeemia, tuuma- või kliimakatastroof*

Sotsiaalteaduslike
rakendusuringute
keskus
RAKE

Trendide siseriiklike poliitikatega mõjutatavus

Valdkond	1 – ei ole mõjutatav	2 – vähesel määral ja suure kulu- tõhususega mõjutatav	3 – osaliselt mõjutatav	4 – sihipärase poliitika- muutusega täielikult mõjutatav	5 – piisab senise poliitika jätkamisest
Elukeskkond ja asularuum			1	3	
Elulaad		1	1		2
Energeetika	1	1	2	2	
Geopoliitika	2				
Kliima ja loodus	1	1		1	
Liikuvus	1	1	2	1	
Maavarad		1			1
Majandusareng	1	1	4		
Rahvastiku- protsessid	1	2			
Valitsemine				1	1
Kokku	7	8	10	8	4
	19%	22%	27%	22%	11%

Sotsiaalteaduslike
rakendusuringute
keskus
RAKE

Eesti sotsiaal-majanduslike arengute suundumuste kooskõla määr põhimõtetega

1. Kestlik areng
2. Kvaliteetne ruum
3. Regionaalne tasakaalustatus

Sotsiaalteaduslike
rakendusuringute
keskus
RAKE

Kestlik areng

1. Looduskeskkonna kestlikkus:

- Ökosüsteemide toimimist ja elurikkust toetav ruum;
- Kliimamõju vähendav ruum – kasvuhoonegaaside (KHG) heidet vähendav ja KHG sidumist suurendav;
- Kliimamuutusega arvestav ruum – erakordsetele ilmaoludele vastu panev ruum;
- Ressursse säästev ruum – loodusressursside ja materjalisäästu mõttes;

2. Majanduslik kestlikkus – (riigi kui terviku) majanduslikku konkurentsivõimet toetav ruum;

3. Sotsiaalne kestlikkus – sotsiaalsed heaolu ja toimetulekut ning võrdseid võimalusi loov ruum;

4. Kultuuriline kestlikkus – eesti kultuuri ja keelt kaitsev ja arendav ruum.

Sotsiaalteaduslike
rakendusuringute
keskus
RAKE

Ruumikvaliteet

1. Kasutajavajadustele vastav ruum
2. Kõigile ligipääsetav ja kasutatav ruum
3. Ruumikasutuse paljusus ja paindlikkus
4. Ruumi kohandatavus teistele kasutusotstarvetele
5. Ruumikasutuse säästlikkus
6. Ruumiloome ja -kasutuse tõhusus
7. Sotsiaalsed sidusust ja suhtlemist toetav ruum
8. Sotsiaal-majanduslikku ja kultuurilist mitmekesisust toetav ruum
9. Kohaloomesse panustav ruum
10. Tervislik ruum
11. Turvaline ja ohutu ruum

Sotsiaalteaduslike
rakendusuringute
keskus
RAKE

Regionaalne tasakaalustus

1. Kuivõrd trendide realiseerumisest võidavad või kaotavad sotsiaal-majanduslikult tugevamad (nt Harjumaa) või nõrgemad (nt Ida-Virumaa, Kagu-Eesti) regioonid
2. kuivõrd trendid toetavad asustussüsteemi hierarhia tippu (pealinnaregioon) või jalamit (hajaasustus).

Sotsiaalteaduslike
rakendusuringute
keskus
RAKE

Trendide kooskõla kestliku arengu, kvaliteetse ruumi ja regionaalse tasakaalustatuse põhimõtetega

Valdkond	Kestlik areng	Kvaliteetne ruum	Regionaalne tasakaalustus
Elukeskkond ja asularuum	0,27	0,28	-0,50
Elulaad	0,36	0,22	0,50
Energeetika	0,27	0,02	0,33
Geopoliitika	-0,57	-0,48	0,00
Kliima ja loodus	-0,14	-0,15	0,33
Liikuvus	0,16	0,10	-0,80
Maavarad	-0,29	-0,34	-0,50
Majandusareng	0,11	-0,05	-0,50
Rahvastikuprotsessid	0,00	-0,18	-1,00
Valitsemine	0,46	0,16	-0,50
Kokku keskmine	0,12	0,00	-0,24

Sotsiaalteaduslike
rakendusuringute
keskus
RAKE

Trendide koosmõju ÜRPs planeeritavatele Eesti territooriumi osadele (ÜRP teemadele)

- Territooriumi osade olulised struktuursed omadused
- Trendide koondmõjude kirjeldused
- *Koondmõju põhjustavad trendid*
- **Peamised ruumipoliitilised valikukohad trendide koondmõjuga tegelemisel**
- **Sekkumisinstrumendid valikute jõustamiseks**

Sotsiaalteaduslike
rakendusuringute
keskus
RAKE

Territooriumi osad, millele koondmõju rakendub

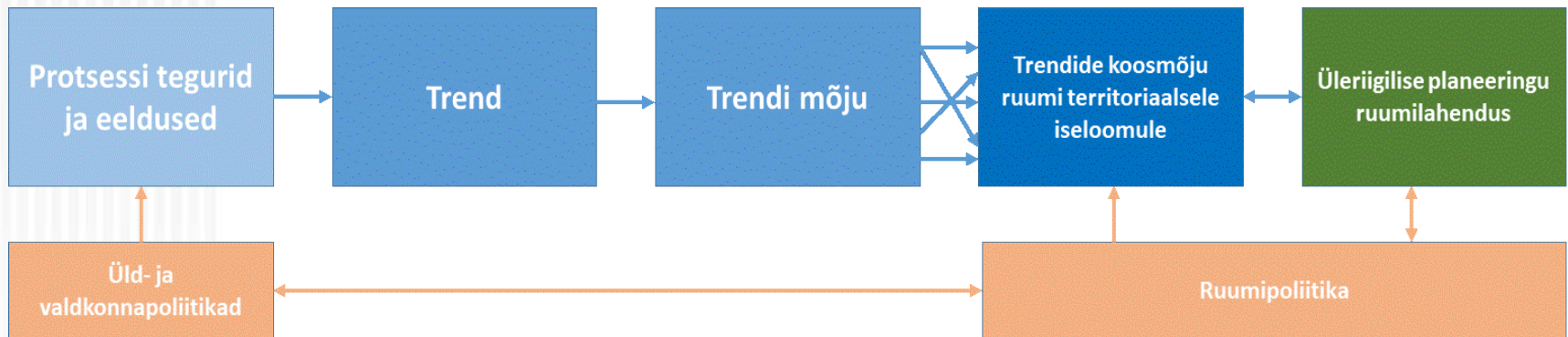
1. Asustusstruktuur
2. Sotsiaalne taristu ja teenuste võrgustik
3. Asularuum
4. Elamualad
5. Majandustaristu
6. Liikuvustaristu
7. Tehniline taristu
8. Ringmajanduse taristu
9. Rohetaristu - rohevõrgustik, väärtuslikud maastikud ja -põllumaad
10. Maavarade kasutus
11. Veealade kasutus
12. Maakasutuse muutus

Trendide ruumilise mõju põhjusliku ahela mudel

Sotsiaalteaduslike
rakendusüritingute
keskus
RAKE

Sotsiaalteaduslike
rakendusuringute
keskus
RAKE

Ruumipoliitilised instrumendid

- **Igale ruumipoliitilisele valikule vastab instrumentide kogum (policy mix) – erineva ressursikulu ja teostatavuse määraga**
- Liigitus - planeeringulised ja „muud“ ruumipoliitilised instrumendid

Sotsiaalteaduslike
rakendusuringute
keskus
RAKE

Planeeringulised instrumendid (ÜRP tasandil):

- Probleemid ja vajadused – ruumiotsuste põhjendused
- **Visioonid – mittesiduvad tekstilised või kartograafilised kirjeldused soovitava ruumilise arengu kohta**
- Mõõdetavad või hinnatavad eesmärgid (indikaatorid koos sihtväärtustega), mille täitmist seiratakse
- Mõisted – trendidega kaasnevate oluliste uute mõistete defineerimine planeerimislikus tähenduses
- Ruumiobjektide asukohtade määramine – punkt-, joon-, pind- ja võrgustikobjektid (sh uued ja likvideeritavad)
- Ruumiobjektide piirangu- ja arendusloaga alade (sh vööndite) määramine
- Ruumiobjektide asukohtade või piirangu- ja arendusloaga alade määramise kriteeriumite määratlemine
- Ruumiobjektide struktuursete ja mastaabiomaduste määramine (nt asustussüsteemi hierarhia, teenuspiirkondade max suurus seostatuna kättesaadavusega)

Sotsiaalteaduslike
rakendusuringute
keskus
RAKE

Planeeringulised instrumendid (ÜRP tasandil):

- Ruumiline tsoneerimine – prioriteetne maakasutus strateegilises mõttes, ruumikasutuse ajastamine (esmaselt arendatavad-ehitatavad alad, teiseselt, jne), ruumiloome (arendustegevuse) tingimuste eristamine
- Põhimõtted, mis on rangelt soovituslikult kaalutusotsuste aluseks teistele „madalama“ tasandi planeeringutele (ruumilahendused, maakasutuse- ja ehitustingimused) ja ruumiotsustele – põhimõtetele vastav planeering või muu ruumiotsus on lubatav, mittevastav üldjuhul mittelubatud
- Tingimused ruumilise arengu lubamiseks – nt koormised arendajale
- Ruumiobjektide toimimist tagavate meetmete määratlemine – nt kaitsetingimused
- Suunised teiste planeeringute koostamise vajaduse osas – teemaplaneeringud, territoriaalsed osaplaneeringud
- Suunised teiste „madalama“ tasandi planeeringute sisu osas – teemade olemasolu, „õiged“ lahendused

Sotsiaalteaduslike
rakendusuringute
keskus
RAKE

Muud instrumendid:

- Tõenduspõhised loogiliselt seotud pikemajalised tegevuskavad valdkonnaüleste eesmärkide saavutamiseks
- Toetusmeetmed
- Finantsinstrumendid
- Maksud ja tasud
- KOV jt rahastamismudelite muutujad
- Avaliku sektori investeeringud ruumiobjektidesse
- Erasektori investeeringud ruumiobjektidesse
- Õiguslikud regulatsioonid – piirangud, kaitsetingimused, jms
- Hanked ja hanketingimused
- Juhised planeerimiseks ja ruumiotsuste tegemiseks
- Tulemuslepingud KOVdega ruumipoliitiliste eesmärkide saavutamiseks
- Organisatoorsed muudatused territoriaalses valitsemises
- Ruumilise arengu teadmiste suurendamine – seiresüsteemide loomine, uuringute läbiviimine, metoodikate arendamine, ruumiandmete registrid

ÜRP tegevuskava

Riiklike valdkondlike arengukavadega seotud (riigieelarve) programmid

Sotsiaalteaduslike
rakendusuuringute
keskus
RAKE

1. Mõjud asustussüsteemile

- A. Asustuse polariseerumine – koondumine pealinnaregiooni ning samaaegne eelduste kujunemine hajali elamiseks;
- B. Seoste, esmajoones füüsiliste liikuvusseoste nõrgenemine asustussüsteemis - funktsionaalsetes toimepiirkondades ja linnastutes;
- C. Asustussüsteemi poolsaarestumine ja servastumine – sidemete katkemine idas paikneva Venemaa asustusega, vajadus tugevdada geopoliitilist idapiiri;
- D. Uute arenguvõimaluste teke üksikute asulate jaoks;

Sotsiaalteaduslike
rakendusuringute
keskus
RAKE

Peamised ruumipoliitilised valikukohad trendide koondmõjuga tegelemisel on:

- A. Kohaneda ja kaasa minna trendide ruumimõjudega: rahvastik ja majandus jätkab kontsentreerumist pealinnaregiooni ning samaaegselt tugevneb hajaasustus, valdav osa sealsetest elukohtadest (talukohad jms) võetakse kasutusse kas põhielukohana või teise koduna – vastuolus regionaalse tasakaalustatuse eesmärgiga, kuid kooskõlas ruumi kasutajavajadustega ja julgeolekueesmärkidega;
- B. Võimestada asustuse kontsentreerumist pealinnaregiooni ja 1-2 potentsiaalsemasse regioonikeskuse linnastusse ning piirata inimeste elama asumist hajaasustusse – toetab majanduslikku ja looduslikku kestlikust, võimaldab säästlikku ruumikasutust;
- C. Takistada ja ümber pöörata polariseerumist suurendavaid trende, leevendada ja kompenseerida negatiivseid mõjusid: ruumi- ja regionaalpoliitika fookus on maakonnalinnade ja väikelinnade majanduse ja elukeskkonna arengul – toetab regionaalse tasakaalustatuse, ruumiloome ressursisäästlikkust ning kultuurilise ja sotsiaalse kestlikkuse eesmärki.

Sotsiaalteaduslike
rakendusuuringute
keskus
RAKE

Ruumipoliitilised instrumendid	Valik A	Valik B	Valik C
Planeeringulised instrumendid			
Visioonid	Eesti kui üks funktsionaalne toimepiirkond keskusega Tallinnas	Vähima keskkonna jalajäljega asustus	Hoida ja arendada kujunenud "traditsioonilist" asustussüsteemi
Mõisted			asustussüsteemi ja selle eriliigiliste asulate defineerimine - ühildatuna teenuskeskuste võrgustikuga
Ruumiobjektide asukohad			normatiivne asustussüsteemi kaart - tervikliku asustussüsteemi toimimiseks vajalikud asulad tüüpide kaupa
Ruumiobjektide toimimise meetmed	hajaasustuse majapidamiste taristu välja ehitamiseks, sh majapidamiste toimepidevuse tagamiseks kriisiolukorras		maakonnakeskuste, väikelinnade ja maaliste keskasulate toimimiseks vajalikud
Piirangualad		hajaasustus ja looduslik maa asustuse laiendamiseks	hajaasustus ja looduslik maa asustuse laiendamiseks
Piirangualade määramise kriteeriumid		uute eluhoonete ehitamise keeld: hajaasustuses (külad asustusüksusena);	
Ruumilise arendustegevuse tingimused		Sotsiaaltaristu väljaehitamise ja/või kulude kompenseerimise kohustus: keskkonna jalajälje kompenseerimise kohustus: kõikjal looduslikul (st mittetehislikul) maal toimuva arenduse puhul	
Suunised planeeringute sisule	käsitleda ÜPs hajaasustuse	käsitleda suuremate linnastuste KOV üksuste ÜPs kiire kasvu leevendusmeetmeid	käsitleda ÜPs asustussüsteemi toimimist ja jätkusuutlikkust, luua eeldusi keskuse rollis olevate asulate arenguks - eelõige väikelinnad ja maalised keskused

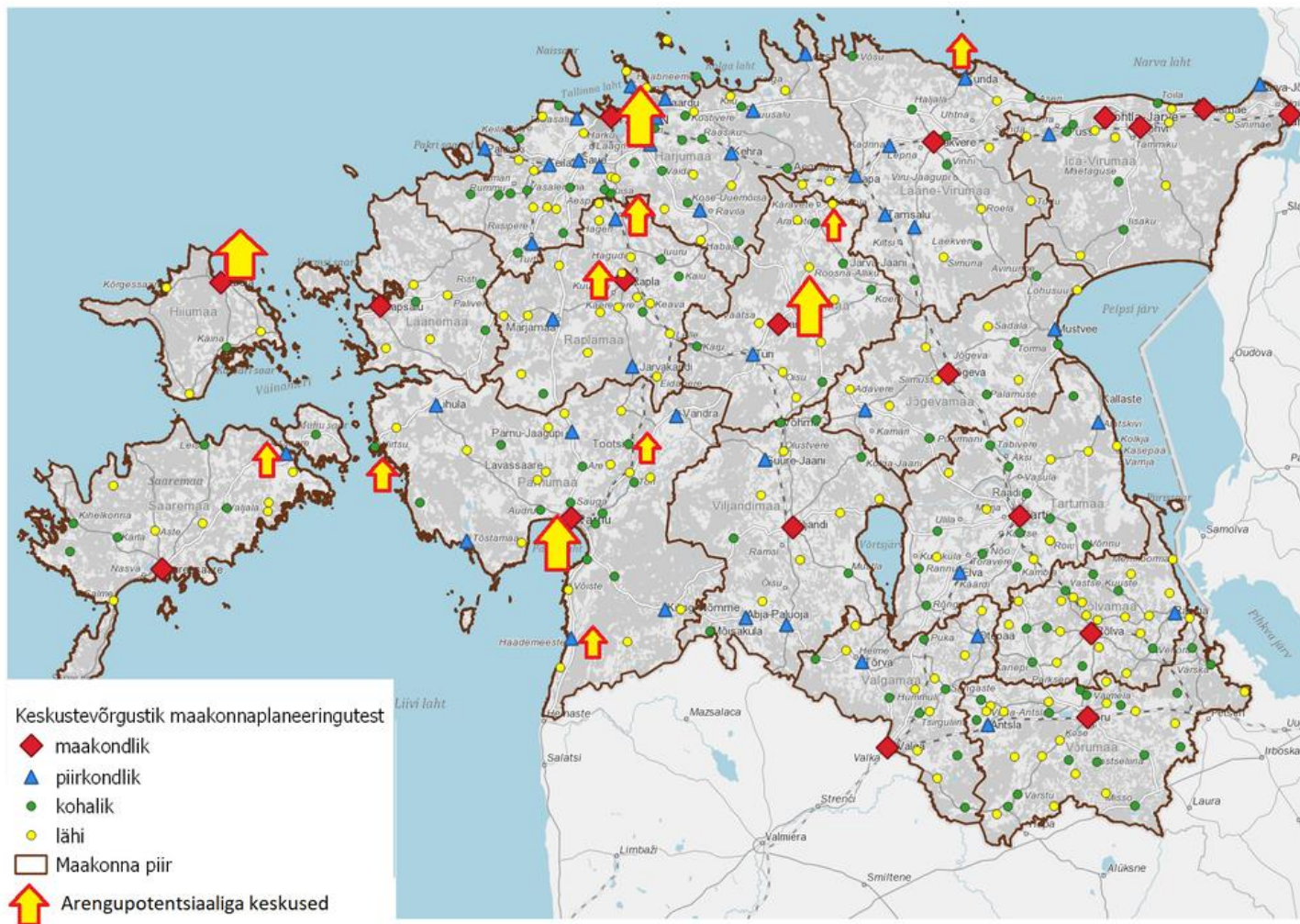

Sotsiaalteaduslike
rakendusuringute
keskus
RAKE

Muud ruumipoliitilised instrumendid			
Avaliku sektori investeeringud ruumiobjektidesse		lähitudes majanduslikust tõhususest - esmalt ja valdavalt sinna, kus kasutus ja nõudlus suurim	
Erasektori investeeringud ruumiobjektidesse	hajutatud energiavõrgud ja tootmisüksused		
Riiklikud toetusmeetmed	hajaasustuse majapidamiste taristu välja ehitamiseks, sh majapidamiste toimepidevuse tagamiseks kriisiolukorras		
Avaliku sektori finantsinstrumendid	hajaasustuse käsitlus turutõrkepiirkonnana - lisagarantiid, käendused		laiem turutõrkepiirkondade käsitlus - sh osa maakonnalinnasid, väikelinnasid ja maalisi keskasulaid
Muudatud rahastamismudelites	Asustuse hajutatust arvestav komponent KOV tasandusfondis		Asustussüsteemi keskusi toetav komponent KOV tasandusfondis
Tulemuslepingud KOVdega ruumipoliitiliste eesmärkide saavutamiseks			
Maksud ja tasud		maa maksustamishinna ja -määra sidumine maa netohõive minimeerimise kriteeriumiga	
Hanked ja hanketingimused		arenduse keskkonna jalajälje suurus kui asjakohaste hangete vastavustingimus	kooskõla normatiivse asustussüsteemiga kui asjakohaste hangete vastavustingimus
Organisatoorsed muudatused territoriaalses valitsemises			KOV süsteemi hoidmine ning vajadusel mitmekeskuseliste (väikelinnad) valdade lahutamine; maakondliku (koostöö)tasandi tugevdamine
Metoodikad		Eri tüüpi asustuse keskkonna jalajälje arvutamise metoodikad	
Uuringud			nutika kahanemise ja asulate säilenõtkust tagavate lahenduste rakendusuringud

Sotsiaalteaduslike
rakendusuringute
keskus
RAKE

Transpordi- ja elektritootmistaristu arengust ning haldus-territoriaalsetest muudatustes tekkivad uued võimalused asulate kasvuks

Sotsiaalteaduslike
rakendusuringute
keskus
RAKE

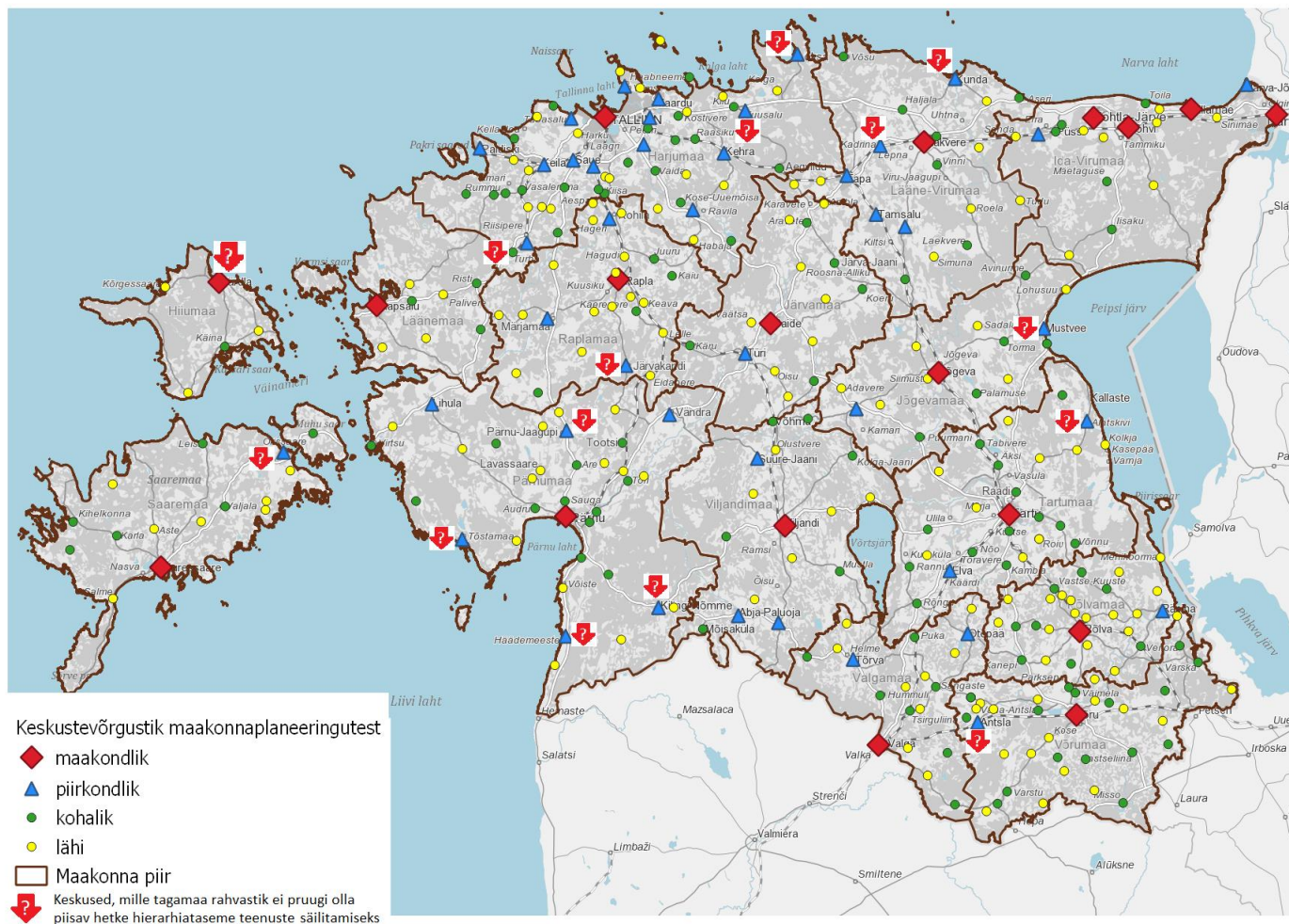
Mõjud teenuskeskuste võrgustikule

- A. Teenuste nõudluse (kliendibaasi) langus osades teenuspiirkondades kriitilisele tõhususe tasemele, mis survestab teenuseid osutavaid asutusi ja/või tegevuskohti sulgema;
- B. Teenuste nõudluse (kliendibaasi) kiire kasv osades teenuspiirkondades, mis survestab uute teenuseid osutavate asutuste või tegevuskohtade loomist;

Sotsiaalteaduslike rakendusuuringute keskus RAKE

**Teenuste nõudluse vähenemisest ohustatud maakondlikud ja piirkondlikud
teenuskeskused**

Sotsiaalteaduslike
rakendusuringute
keskus
RAKE

Mõjud asularuumile

- A. Surve jätkumine paljude asulate ja/või asumite asularuumi tühjenemiseks ja asulakoe hõrenemiseks;
- B. Vastuolu suurenemine elulaadi, liikumisviiside ja ärimudelite muutusest tulenevate vajaduste ja asularuumi struktuuri vahel;
- C. Vastuolu suurenemine asularuumi kvaliteedi ning elanike ootuste vahel asularuumi kvaliteedile – ilus, pärandit säilitav, inimmõõtmeline, mitmekesine, tervislik ruum;
- D. Tõusevad riskid ja ohud asularuumi võimele välistele teguritele vastu panna ning elanikele kaitset pakkuda;

Sotsiaalteaduslike
rakendusuringute
keskus
RAKE

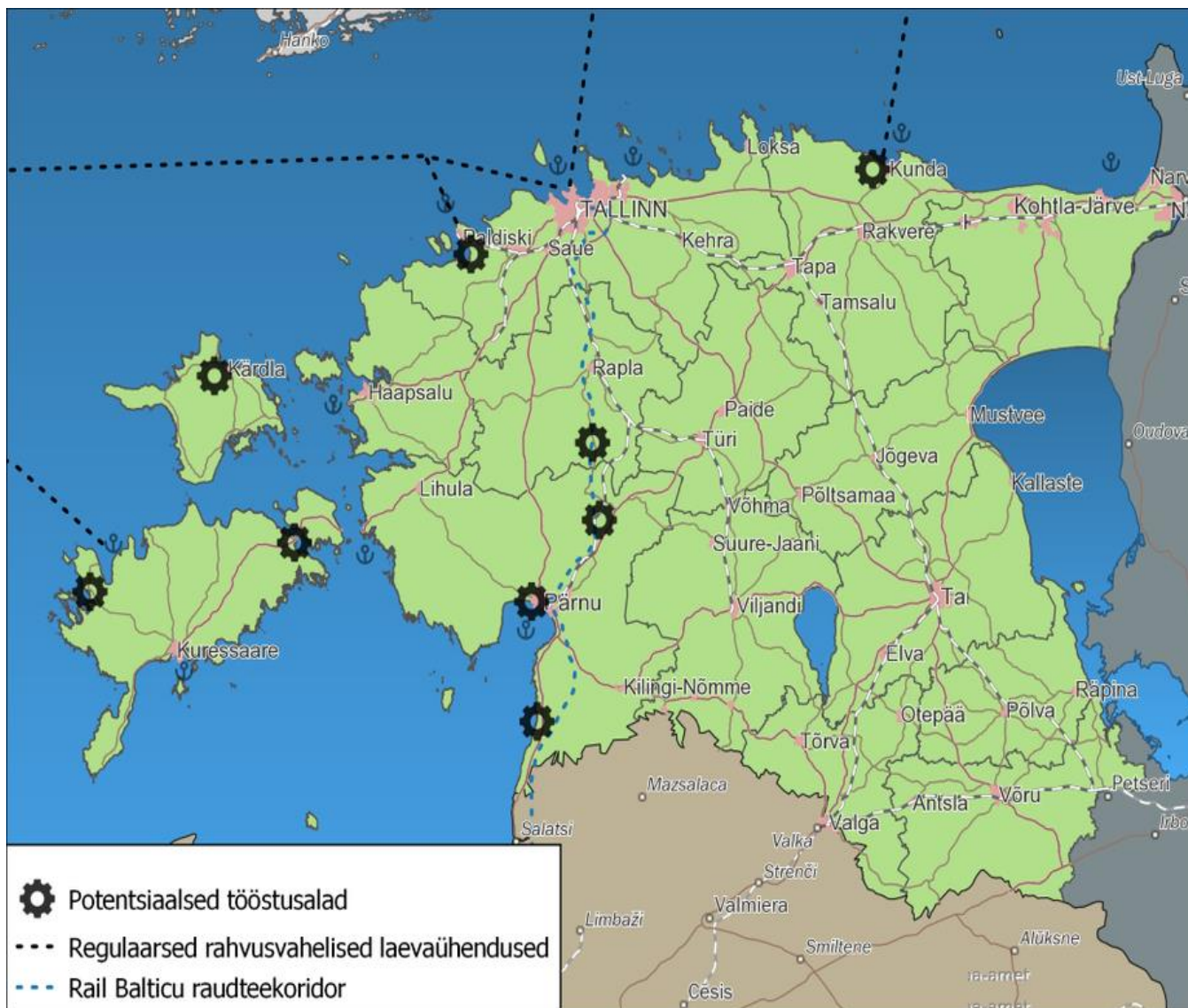
Mõjud majandustaristule

- A. Eelduste ja võimaluste kujunemine tööstuste mastaabi vähendamiseks ja suuremaks hajutamiseks;
- B. Eelduste kujunemine energiamahuka tööstustootmise (osaliseks) territoriaalseks nihkeks Ida-Eestist Lääne-Eestisse;
- C. Eelduste loomine kontoritöö ruumikasutuse muutuseks: kodulähedase töö väärtustamine ja vajaduse vähenemine kontoritöökohade koondamiseks ärihoonetesse;
- D. Vajaduse vähenemine suurte linnaäärsete kaubanduskeskuste järele.

Sotsiaalteaduslike
rakendusuringute
keskus
RAKE

Transpordi- ja energiataristu arengust tulenevad võimalused tööstusalade arendamiseks

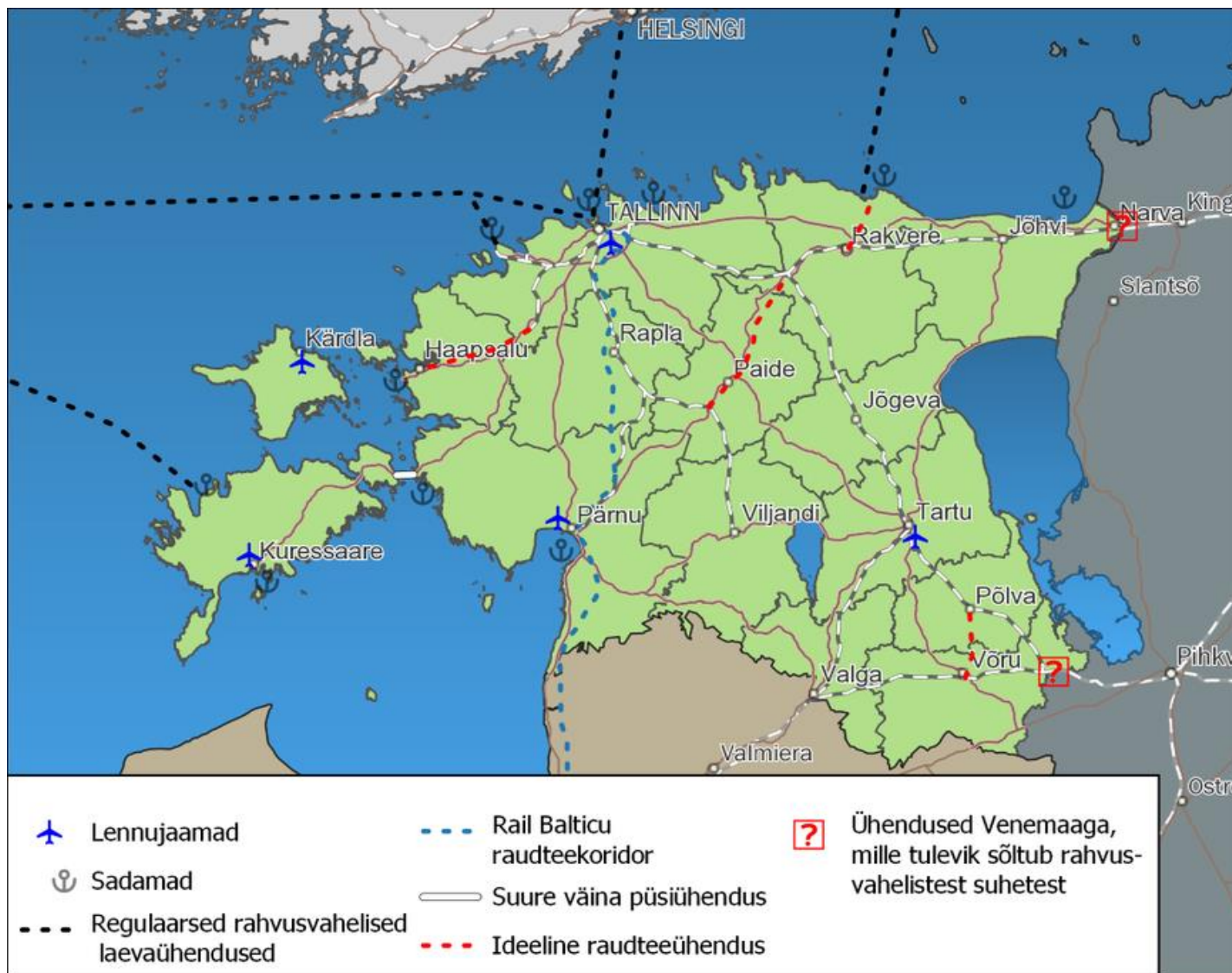
Sotsiaalteaduslike
rakendusuringute
keskus
RAKE

Mõjud liikuvustaristule

- A. Vajadus viia asulate vaheline liikuvustaristu kooskõlla asustussüsteemi, geökonomilise ja julgeolekuolukorra muutustega;
- B. Vajadus muuta liikuvustaristu tehnilisi omadusi;
- C. Võimalus ja vajadus ümber jagada liikuvustaristu ruumi liikumisviiside vahel ning muudeks ruumikasutusteks;

Sotsiaalteaduslike
rakendusuuringute
keskus
RAKE

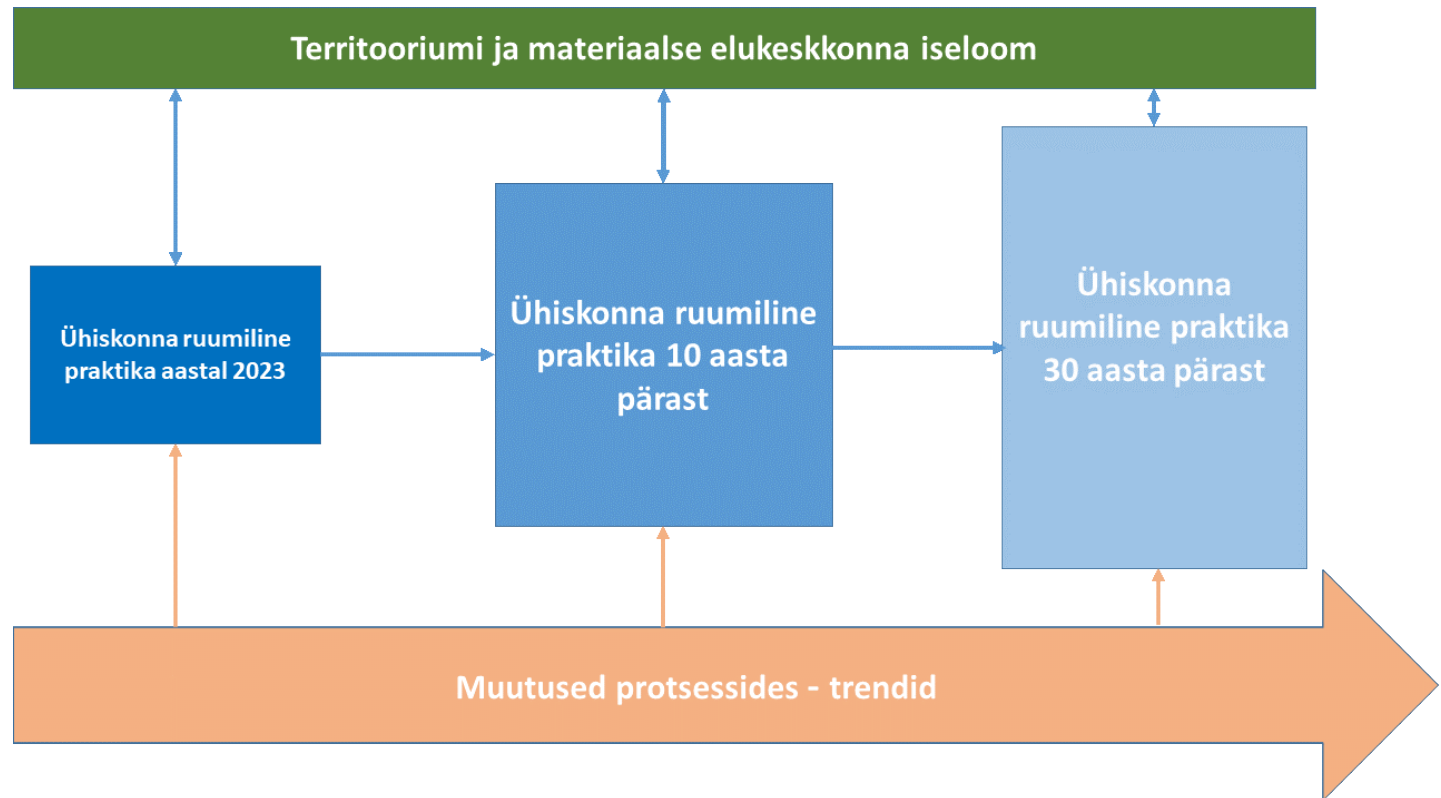

Asustussüsteemi arengust lähtuvad vajadused transporditaristu arendamiseks

Sotsiaalteaduslike
rakendusuringute
keskus
RAKE

Trendide, ruumilise praktika ja territooriumi iseloomu vastastikused seosed

Sotsiaalteaduslike
rakendusuringute
keskus
RAKE

Ruumipoliitiliste valikukohtade üldistus

1. Minna kaasa trendide ja nende ruumimõjuga, sealhulgas ka võimalike oluliste ruumivastuoludega, ning keskenduda negatiivsete mõjude leevendamisele;
2. Seada alternatiivse arenguraja valikul prioriteediks **kestliku arengu (sh majanduslik konkurentsivõime, looduslik kestlikkus)** eesmärgid;
3. Seada alternatiivse arenguraja valikul prioriteediks kvaliteetse ruumi põhimõtted;
4. Seada alternatiivse arenguraja valikul prioriteediks **regionaalse tasakaalustatuse** eesmärk;
5. Püüda ühendada kestliku arengu ja regionaalse tasakaalustatuse põhimõtteid (kõige nõudlikum ja ressursimahukam ning võib trendide erisuunaliste mõjude tõttu täiel määral olla ka teostamatu).

Üleriigilise planeeringu seosed teiste ruumipoliitika arengudokumentidega

Sotsiaalteaduslike
rakendusuuringute
keskus
RAKE

